

2019 Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı

*"Kız Çocuklarının Güçlenmesinde Başarı
Hikayeleri: Görünmez Engelleri Aşmak"*

Konferans Raporu
11 EKİM 2019 | İSTANBUL

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
TÜRKİYE

AYDIN
DOĞAN
VAKFI

İÇİNDEKİLER

02

ÖZET

18

II. BİRLİKTE ÇALIŞMA

Erkeklerin ve Erkek Çocuklarının Katılımı
Sektörler Arası İş Birliği

30

IV. DEĞİŞİME İNANMAK

Rol Modelleri ve Bu Modellerin Görünürlüğü
Eğitim ve Mentorluk
Hayallere Sahip Olmak

42

1. EK: KONFERANS GÜNDEMİ

08

I. KIZ VE ERKEK ÇOCUKLARI İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KONUSUNDA FARKINDALIĞIN ARTIRILMASI

Değişime Önce Kullandığımız Dille Başlayalım!
Ön Yargıları Aşmak
Haklarımızı Bilmek

24

III. TOPLUMSAL KISITLAMALAR

Toplumsal Cinsiyet Normları
Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet

38

V. SONUÇ VE GÖZLEMLER

ÖZET

Dünya Kız Çocukları Günü, tüm dünyada kız çocuklarının karşılaştığı toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri konusunda farkındalığı artırmak amacıyla her yıl 11 Ekim'de kutlanıyor.

Bu raporda 5. Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı'nda ele alınan konular özetlenmiştir. Söz konusu konferans BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), BM Nüfus Fonu (UNFPA), UN Women (BM Kadın Birimi) ve Aydın Doğan Vakfı'nın iş birliğiyle ve BM Toplumsal Cinsiyet Sonuç Grubu'nun danışmanlığıyla, 11 Ekim 2019 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

Dünya Kız Çocukları Günü, tüm dünyada kız çocuklarının karşılaştığı toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri konusunda farkındalığı artırmak amacıyla her yıl 11 Ekim'de kutlanıyor. Bu özel günde, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na (SKA) ulaşmak için sosyal, ekonomik ve politik alanlarda yürütülen önemli çabaların vurgulanması amaçlanıyor. Bunun yanı sıra, kuşaklar arası yoksulluk, şiddet, dışlanma ve ayrımcılık döngüsünü kırmak için kadınlar ve kız çocukları için daha adil bir toplum yaratmak açısından ne kadar önemli olduğuna dikkat çekiliyor.

2019 yılındaki konferansın teması "Kız Çocuklarının Güçlenmesinde Başarı Hikayeleri: Görünmeyen Zorlukların Üstesinden Gelmek" idi. Bu tema, en savunmasız durumdaki kızların SKA'lara (özellikle de Kaliteli Eğitime ilişkin SKA 4 ve Toplumsal Cinsiyete ilişkin SKA 5'e) ulaşma çabalarına nasıl katkıda bulunabileceğini ve sürece katılımlarının nasıl sağlanacağını tartışmak için bir çerçeve sağladı. Konferans, kız ve erkek çocuklar için eşitlik ortamı yaratmanın sosyal ve ekonomik faydalarının tartışıldığı bir platform oluşturdu. Bu amaç doğrultusunda, hem yerel hem de uluslararası topluluk hareketine geçirildi. Konferans boyunca gerçekleştirilen neredeyse tüm konuşmalarda, panellerde ve atölye çalışmalarında farkındalığın, iş birliğinin ve "büyük hayaller kurmanın" önemi vurgulandı. Konferansta umut ve değişim hikayeleri üzerinde durularak ilerlemenin altı çizildi. Toplumsal cinsiyet eşitliği nihai hedefine henüz tam olarak ulaşılmadığına da dikkat çekildi.

2019 Dünya Kız Çocukları Günü ile ilgili etkinliklerin sloganı "Güçlü Kızlar, Güçlü Yarınlar" idi. Türkiye'nin dört bir yanından gelen, Suriyeli çocuklar da dahil olmak üzere kız ve erkek çocukların katıldığı konferans öncesinde, programda gençlik çalıştaylarına da yer verildi. Bir günlük konferans, iki oturuma bölündü ve eşzamanlı olarak yürütülen vurmalı çalgılar, kumaş boyama, dans ve karikatür

Gün içindeki panellerde; kişisel, sosyal ve mesleki yaşamlarında engelleri başarıyla aşmış olan konuşmacılar, kendi hikâyelerini ve görüşlerini paylaştılar.

atölyelerinde, çocuklar ve gençler, haklarını hayata geçirmeye yönelik fikir ve beklentilerini dile getirdi. Bir gün süren konferans programına, "Ben İstersem" fotoğraf kitabı için çekilen fotoğrafların yer aldığı bir sergi de dâhil edildi. Bu fotoğraflarla Türkiye'nin farklı illerinden genç kızların bilim, sanat, atletizm ve daha birçok alanda elde ettiği başarılar vurgulandı. Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı'na katılan ulusal ve uluslararası konuşmacılar ve panelistler arasında gençlik ve kadın hakları aktivistleri, uluslararası düzeyde devlet görevlileri ve hayırseverler de bulunuyordu. Sağlık, iş dünyası ve televizyon alanlarında ulusal ve uluslararası düzeyde üne sahip genç ve başarılı kadınlar, ilham verici hikâyeleriyle panelist olarak konferansta yer aldılar.

Gün içindeki panellerde; kişisel, sosyal ve mesleki yaşamlarında engelleri başarıyla aşmış olan konuşmacılar, kendi hikâyelerini ve görüşlerini paylaşıırken eğitim, işgücüne katılım ve sosyal yaşamda yaygın olarak görülen toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine de dikkat çektiler.

Konferansın açılış konuşmasını yapan Aydın Doğan Vakfı Başkan Vekili Vuslat Doğan Sabancı "Bu yıl UNICEF, UNFPA, UN Women ve değerli paydaşlarımızla birlikte Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı'nın 5.'sini gerçekleştiriyoruz. Bu vesileyle tüm paydaşlarımıza ve gönülden destek veren bütün konuklarımıza çok teşekkür ediyorum. Ancak en büyük teşekkürü cesur yürekleriyle bize ilham ve umut veren gençlerimiz hak ediyor. Kız çocuklarımızı önce eğitimde sonra ekonomide, sosyal hayatta, ailede, politikada kısacası her alanda desteklememiz ve güçlendirmemiz gerekiyor. Ülkemizde geleceğe dair umut veren tüm girişimleri desteklememiz gerekiyor. Melis Alphan ve Mustafa Seven'in katkılarıyla hayata geçirdiğimiz "Ben İstersem" kitap ve sergi projesinde yer alan azimli ve güçlü kızlarımız bu örneklerden... Onlar sayesinde zihinlerimizi dışarıya kapatarak gündelik hayatımızda çok az duyduğumuz ilham veren hikayeleri dinleyip ruhumuzu iyilik, güzellik ve umutla doldurma fırsatı buluyoruz." diye konuştu.

5

6

UNICEF Türkiye Temsilcisi Philippe Duamelle açılış konuşmasında; "Kız çocukları artık dünyanın onları bağrına basması için beklemek istemiyor. Artık onlar girişimciler, yenilikçiler, sanatçılar ve mimarlar olarak küresel hareketleri inşa ediyor!"

UNICEF Türkiye Temsilcisi Philippe Duamelle açılış konuşmasında; "Günümüzde birçok kız çocuğu, cinsiyetlerinin bir engel gibi algılandığı ve erkek çocuklardan daha az değer gördükleri çevrelerde büyüyor. Bu durum hayatlarının her döneminde kız çocuklarının karşılaştıkları okula gitmek, temel sağlık hizmetlerine erişmek, evlenmek veya kendi geçimini sağlamak gibi fırsat ve seçimleri derinden etkiliyor. Yine de bu durum, en çok kız çocuklarının ve kadınların kendi çaba ve emekleri sayesinde büyük oranda değişmeye başladı. Kız çocukları artık dünyanın onları bağrına basması için beklemek istemiyor. Artık onlar girişimciler, yenilikçiler, sanatçılar ve mimarlar olarak küresel hareketleri inşa ediyorlar. Bugün kız çocukları her zamankinden daha çok, geride bırakılmışlıktan büyük hayallere ve büyük başarılarla doğru yol alıyorlar. Bu nedenle bizler de her yerde, her kız çocuğunun haklarına erişmesi konusunda verdiğimiz sözleri tutmalı ve kararlılığımızı sürdürmeliyiz." ifadelerini kullandı.

Konferansın açılışında, Milano'daki Nuova Accademia di Bella Arti Görsel Sanatlar ve Resim Bölümünü burslu olarak kazanan, Dünya Felsefe Olimpiyatlarında Türkiye'yi temsil eden ve resim alanında ulusal ve uluslararası derecelere sahip Defne Hadîş söz aldı. Hadîş konuşmasında: "Kız çocuklarının ve kadınların nitelikli eğitim almaları, çalışma ve geçim kaynağı fırsatlarına erişebilmeleri, büyürken aile içi görev ve özgürlüklerin dağılımında erkeklerle eşit bir muamele görmüş olmaları çok önemli. Büyüdüklerinde yalnızca cinsiyetleriyle ilişkilendirilen her türlü ayrımcılığın önüne geçmeliyiz. Kısıtlamaların ve pozitif ayrımcılık adı altında yaşanan imtiyazların da. İş yerinde ve sosyal hayatta karşı cinsle eşit söz hakkına ve en önemlisi şiddetten arındırılmış bir yaşama sahip olmalarını sağlamalıyız. Bu koşullar var olduğu takdirde kadınlar ve kız çocukları da kendilerini birer özne olarak ortaya koyabilecek ve güçlenmiş olacaklar. Özgürlük insanın her gün kendisi için yeniden savaşmak zorunda olduğu görkemli bir olanaktır. Bu olanağı değerlendirerek yaşamalıyız çünkü hepimiz farklı koşullarda olsak da aynı güçlüklerle karşı karşıyayız ve bu yüzden ayrı ayrı çok güçlüyüz." dedi.

UNFPA Türkiye Temsilcisi Karl Kulesa "Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, kız çocuklarının kendi yaşamlarını özgürce tanımlamalarının, haklarından sonuna kadar faydalanmalarının önemini altını çizmektedir."

UNFPA Türkiye Temsilcisi Karl Kulesa "Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, kız çocuklarının kendi yaşamlarını özgürce tanımlamaları, haklarından sonuna kadar faydalanmaları ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetin yok edilmesi için kız çocuklarının ve kadınların güçlenmesine destek vermenin, erkek çocuklarını değişimin ajanı haline getirmenin önemini altını çizmektedir. Bu çabalar sadece kız çocukları için değil, tüm toplum için önemlidir. Biliyoruz ki yolumuz uzun ve daha yapılacak çok şey var." vurgusunda bulundu.

UN Women Türkiye Ülke Direktörü Asya Varbanova ise "Kız çocukları ve oğlan çocuklarının kalıp yargılardan, dışlanma, şiddet ve engellerden uzak yaşayabilecekleri, kendi geleceklerini kontrol edebilecekleri ve sorumluluk alabilecekleri bir dünya yaratmanın elimizde olduğuna inanıyorum. Her bir kadın, erkek, kız ve oğlan çocuğunun hak ve özgürlüklerini doyasıya yaşadığı bir dünya, uzak ve ulaşılmaz bir gelecekte değildir. Bu geleceği yakın kılmak ancak hep birlikte hareket etmekle mümkün." ifadelerini kullandı.

"Güçlenme Hikâyeleri: Destekleyici toplumun ve okul ortamının rolü" paneli; **Prof. Dr. Selçuk Şirin** moderatörlüğünde, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencisi ve Aydın Doğan Vakfı "Sen de Yapabilirsin!" Proje Ekibi Üyesi **Büşra Fidanoglu**, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğrencisi ve Aktivist **Rama Alsabsabi**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu ve Aktivist **Betül Esra Akyüz'ün** katılımıyla gerçekleşti.

"Meslek Yaşamında Başarı Hikâyeleri: Toplumsal cinsiyet engellerini kaldıran kadınlar" paneli ise; Gazeteci Şirin Payzın'ın moderatörlüğünde, komedyen, oyuncu, senarist, yönetmen **Gupse Özay**, kalp cerrahisi **Dr. Dilek Gürsoy** ve Fenerbahçe Kulübü Yönetim Kurulu Üyesi **Sevil Zeynep Becan'ın** katılımıyla gerçekleşti.

Gençlik çalıştaylarına "Görünmez zorlukların üstesinden gelmek için sesinizi yükseltin" sloganı damga vurdu. Konferans kapsamındaki çalıştaylarda, kumaş boyama, vurmali çalgılar, dans ve karikatür atölyeleri gerçekleşti. 130 gencin katılım sağladığı çalıştaylarda gençler alanının uzman isimleriyle keyifli vakit geçirdiler. Dans çalıştayında **Azra Akın**, karikatür çalıştayında **Ercan Akyol**, vurmali çalgılar çalışmasında İstanbul Üniversitesi Müzik İleri Araştırmalar Merkezi'nden **Amy Salsgiver**, vurmali çalgılar sanatçısı **Nihal Saruhanlı** ve Aydın Doğan Güzel Sanatlar Lisesi öğretmenleri **Melih Ağdağ** ve **Ertem Akkuş**, kumaş boyama çalıştayında ise **Murat Bingöl** gençlerle birlikteydi.

Konferansa Türkiye'nin çeşitli illerinden gelen ilkokul ve lise öğrencilerinin yanı sıra ev sahibi kuruluşların ve destekleyici kuruluşların temsilcileri, tanınmış kişiler ve kanaat önderleri de dâhil olmak üzere 500'i aşkın kişi katıldı.

Bu raporda konferans süresince yapılan temel tartışmalar özetleniyor. Aynı zamanda, kız ve erkek çocuklar arasındaki eşitliğin önündeki görünmez engelleri kaldırmak amacıyla, küresel topluluğa rehberlik edecek önemli gözlemler ve öneriler de sunuluyor. Konferansta yapılan tartışmalar doğrultusunda, bu raporda, konuşmaların tam sırası takip edilmese de ele alınan önemli konulara genel bir bakış sağlanıyor.

I. KIZ VE ERKEK ÇOCUKLARI İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KONUSUNDA FARKINDALIĞIN ARTIRILMASI

Konferans boyunca gündeme getirilen en önemli konulardan biri kız çocuklarının yaşamlarını etkileyen konularda, çeşitli grupların farkındalığını artırmanın önemi olmuştur.

KONFERANSTA VURMALI ÇALGILAR YAN ETKİNLİĞİNE KATILAN BİR ERKEK ÇOCUĞU

"Erkekler ve erkek liderler, eylemlerinin etkisinin farkında olmalı ve davranışlarını değiştirmeli."

Konferans boyunca gündeme getirilen en önemli konulardan biri kız çocuklarının yaşamlarını etkileyen konularda, çeşitli grupların farkındalığını artırmanın önemi olmuştur. Ayrımcılığı besleyen temel sorunlar üzerinde durularak kadınların ve kız çocuklarının hakları konusunda bilgilendirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Toplumsal cinsiyet körü veya ayrımcı bir dil kullanıldığında, toplumsal cinsiyet kalıpları yeniden üretilir. Bu tür bir dil kullanılması, kasıtlı olarak zarar vermeyi amaçlamasa bile, kız çocuklarının hayallerine ulaşma motivasyonunu azaltabilir ve hem erkek çocukları hem de kız çocukları için zararlı olan kısıtlayıcı sosyal normları pekiştirir. Etnik köken, mülteci statüsü, yoksulluk gibi iç içe geçen sorunlar; kısıtlayıcı sosyal normların kız çocukları üzerindeki olumsuz etkilerini artırabilir. Bu nedenle, savunmasızlığı artan bu nüfusa ulaşmak ve onlara hem ulusal hem de uluslararası düzeyde tanınan hak ve hizmetler hakkında bilgi vermek son derece önemlidir.

Değişime Önce Kullandığımız Dille Başlayalım!

Cinsiyetçi dil, dünyadaki toplumların genelinde kök salmıştır. Bir çocuğun cinsiyeti ile ilgili sözcükler ve tabirler kullanmak; çocukların kendilerini tam olarak ifade etmelerine ve hayallerinin peşinden gitmelerine engel olarak, eşitsiz sosyal normların yeniden üretilmesine yol açar. Bununla birlikte, konferansta dikkat çekildiği gibi, umutlu olmak için bir sebebimiz var: Bu tür ifadeleri kelime dağarcığımızdan çıkararak, topluluklarımızda olumlu bir değişim başlatabiliriz. Bu toplumsal değişim süreci zaman alacaktır; dolayısıyla, kadınlar ve genç kızlar kişisel ve mesleki yaşamlarında cinsiyetçi dilin zararlarını bertaraf etmek için mevcut statükoya müdahale etmeye yönelik bazı stratejilere ihtiyaç duyacaklardır.

DR. SELÇUK ŞİRİN

"Öncelikle kullandığımız dile dikkat etmeliyiz, benimsediğimiz eril dili ciddi manada sorgulamalıyız."

Cinsiyetçi dil kullanımı, toplumsal cinsiyet eşitliğinin önündeki en önemli görünmez engellerden biri olarak konferansta ele alınmıştır. New York Üniversitesi'nde davranış bilimleri profesörü Dr. Selçuk Şirin erkeklerin, cinsiyetçi terminolojinin kadınlar ve kız çocukları üzerindeki olumsuz etkilerinin bazen farkında olmayabildiklerini belirtmiştir. Cinsiyetçi dil kullanımının kız çocukları üzerindeki en önemli etkilerinden biri, kız ve erkek çocukları arasındaki eşitsiz sosyal normları neredeyse her gün yeniden üretmesidir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mezunu Büşra Fıdanoglu da bu tür ifadelerin sonuçlarını ele alarak "Eril dilin bir kız çocuğunun hayatı üzerinde büyük bir etkisi vardır" ifadelerini kullanmıştır. Özellikle de bireylerin ve toplulukların bazı faaliyetleri ve hedefleri "kız çocuklarına uygun" görünürken diğerlerini uygun görmemesi konferansta ele alınan olgulardan biri olmuştur.

Bu önemli ve görünmez engeli aşma konusunda, panel tartışmaları sırasında iki yönlü bir yaklaşım ortaya çıkmıştır. Birincisi toplumlarda genel bir sosyal değişim sağlamak için kişisel sorumluluğun ve öz muhakemenin önemini vurgulayan daha uzun vadeli bir stratejidir. İkinci strateji ise daha uygulamaya dönük olup kadınlar ve kız çocuklarının cinsiyetçi ifadelerin halihazırdaki zararını nasıl bertaraf edebileceği üzerinde durmaktadır.

Almanya'ya göç etmiş Türk bir aileden gelen Dr. Dilek Gürsoy, toplumsal cinsiyet ayrımına dayanan, kırıcı ifadeleri "atılan taşlar"a benzetmiş, bu "taşları" geri atmak yerine, onları bir göl ya da göletteki basamak taşları olarak görerek, onların üzerinden "basıp geçmenin" öneminden söz etmiştir.

Avrupa'da tam yapay kalp nakli gerçekleştiren ilk kalp cerrahı Dr. Dilek Gürsoy, kadınların ve kız çocuklarının cinsiyetçi dilin "statüko"suna ile başa çıkmak için kullanabileceği bir yol göstermiştir. Dr. Dilek Gürsoy, Almanya'ya göç etmiş Türk bir aileden geliyor. Toplumsal cinsiyet ayrımına dayanan, kırıcı ifadeleri "atılan taşlar"a benzeten Gürsoy, bu "taşları" geri atmak yerine, onları bir göl ya da göletteki basamak taşları olarak görerek, onların üzerinden "basıp geçmenin" öneminden söz etmiştir. Yorumlara tepki vermemenin, rahat kalmanın, hiçbir zaman pes etmemenin ve deneyim kazanmaya odaklanmanın önemini vurgulayan Gürsoy, kişinin tercih ettiği alanda uzmanlık kazanmasının kadın ve kız çocuklarının başvurabileceği temel stratejilerden biri olduğunu ve cinsiyetçi toplumsal norm zincirlerini kırarak özgürleşmelerini sağlayabileceğini vurgulamıştır.

Ön Yargıları Aşmak

BM Kadın Birimi Türkiye Ülke Direktörü Asya Varbanova, ikinci panelde yaptığı açılış konuşmasında, etnik köken ve mülteci statüsü gibi faktörlerin kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ayrımcılığı daha da artırabildiğini ifade etmiştir. Ankara'daki Roman çocuklarla yaptığı çalışmalardan bahseden Betül Esra Akyüz'ün de vurguladığı üzere, Roman kadınlar çifte dışlanmayla karşı karşıyadır. İlk ayrım, bir kadın olmaktan gelir. Roman halkının karşı karşıya olduğu damgalamalar (topluluklarındaki yüksek yoksulluk seviyeleri

Betül Esra Akyüz, Roman kız ve erkek çocuklarının maruz kaldığı çok yönlü ayrımcılıkla mücadele etmek için Hayal Evi projesini başlatmıştır.

ve topluluklarına ilişkin kalıp yargılar da dâhil olmak üzere) bu ayrımcılığı daha da karmaşık hale getirir. Betül Esra Akyüz, Roman kız ve erkek çocuklarının maruz kaldığı çok yönlü ayrımcılıkla mücadele etmek için Hayal Evi projesini başlatmıştır. Hayal Evi, Romanların diğer dezavantajlı çocuklarla birlikte çeşitli konularda derslere ve etkinliklere katılmak için gelebileceği güvenli bir alandır. Akyüz; bu tür hizmetleri kendi toplumları içinde, etnik ya da dini kökenden bağımsız olarak herkese sunarak farklı kökenlerden gelen bireyler arasında sosyal katılım fırsatlarını artırmıştır. Konferansta ele alınan temel etnik grup Romanlar olsa da Romanların karşılaştıkları engeller ve Betül Esra Akyüz'ün toplumsal katılım ve eğitim konusunda yaptığı çalışmalar; dünyada birçok etnik grubun karşı karşıya kaldığı mücadeleler için bir örnek oluşturmaktadır.

Ev sahibi toplum içinde mültecilerin damgalanması, kadınların ve kız çocuklarının hakları ile iç içe geçen diğer bir sorun olarak konferansta ele alınmıştır. Suriyeli mülteci ve İÜ Sosyoloji Bölümü öğrencisi Rama Al Sabsabi, dil engelleri nedeniyle, okula kayıt konusunda yaşadığı sıkıntıları panelde aktarmıştır. Okula başlamayı çok istemesine rağmen, ailesi onu nereye göndereceğini bilememiş ve yardım isteyememiştir. Neyse ki

Küçük yaştayken babasını kaybetmesinin kendisini duygusal olarak nasıl etkilediğini anlatan ve ailesi için bazı maddi sıkıntılara yol açtığını belirten Defne Hadiş, açılış konuşmasında, güçlü eğitim ortamlarının başarılı olmasına yardım ettiğini belirtmiştir.

komşusu, geçmişteki önyargıları geride bırakmaya karar vererek Rama'nın okula kayıt olmasına yardımcı olmuştur. Köşe yazarı ve sunucu Şirin Payzın; ikinci panelde moderatörlük yaparken, Türkiye'nin yaklaşık 4 milyon mülteciye ev sahipliği yaptığını izleyicilere hatırlatmış ve mülteci grup içindeki gençlerin de Türkiye'nin geleceğinin bir parçası olacağını belirtmiştir. Bu nedenle, özellikle de kız çocuklarının desteklenmesi, ülkenin genel olarak ekonomik ve sosyal açıdan ilerlemesi için şarttır. Rama'nın kendisini vatanını özleyen, ama vatanına geri dönemeyeceğini bilen bir kuş olarak tanımlanması, mültecilere ve göçmenlere ev sahibi toplumlara entegre olmaları için fırsatlar verilmesi gerektiği görüşünü yansıtmıştır. Hayatlarını yeniden inşa etmeleri için göçmen ve mültecilerin mevcut fırsatlardan yararlanmalarının önemi dile getirilmiştir. Dr. Dilek Gürsoy'un Almanya'da büyüyen bir göçmen kızı olarak, Rama'nın ise mülteci bir çocuk olarak bunu başardığı gibi... Her iki panelist de, gençliklerinde bir dizi dezavantajla karşı karşıya kalmış olmalarına rağmen, başkalarına ilham verme konusunda kararlı olduklarını ifade etmişlerdir. Rama, başka hiçbir kız çocuğunun onun yaşadıklarını yaşamadığı bir dünya yaratmak için çalıştığını söylemiş; Dr. Dilek Gürsoy ise izleyicilere, kişinin kökeni veya sosyoekonomik durumu ne olursa olsun, "herkes bir yerde bir şey olabilir" mesajını vermiştir.

Bir diğer önemli etken olan yoksulluk, kadınlara ve kız çocuklarına orantısız şekilde zarar vermektedir. Küçük yaştayken babasını kaybetmesinin kendisini duygusal olarak nasıl etkilediğini anlatan ve ailesi için bazı maddi sıkıntılara yol açtığını belirten Defne Hadiş, açılış konuşmasında, güçlü eğitim ortamlarının başarılı olmasına yardım ettiğini belirtmiştir. Babasını erken yaşta kaybeden Dilek Gürsoy da birden fazla savunmasızlıkla karşı karşıya olan ailelere ve kız çocuklarına yardımcı olmak için sosyal sistemin ve eğitim sistemlerinin güçlü olmasının önemine değinmiştir. Her iki konuşmacı da kendi yollarında, başarılarını bu temel üzerinde inşa etmiştir. İki panelist de kaliteli eğitime ek bir mali yük olmadan erişebilmenin, yoksulluk ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi savunmasızlıklar karşısında eşitliği sağlayan temel faktörlerden biri olduğunu belirtmiştir. Eğitim fırsatı Rama'nın hayatı üzerinde de olumlu bir etki yaratsa da, mali engeller, zaman zaman onun üniversiteye tam zamanlı olarak devam etmesini engellemiştir. Okula gitmek aynı zamanda yazı yazma yeteneğini de geliştirdiğinden, Rama mülteci bir kadın olarak hikâyesinin duyulmasını sağlayabilmiştir.

Eşitsizliklerle mücadele etmenin bir yolu da topluma erişim ve güçlenme programları vasıtasıyla kadınların ve kız çocuklarının hakları konusunda bilgilенmesini desteklemektir.

Paneller ve çalıştaylar süresince yinelenen hususlardan biri de birbirini eşit olarak görme ihtiyacı idi. Betül Esra Akyüz, dünyanın farklı yerlerinden gelen çeşitli insanların her zaman bulunacağını, onlara nezaket ve tarafsızlıkla yaklaşmamız gerektiğini ifade etmiştir. Vurmalı çalgılar atölyesine katılan bir kız çocuğu, toplum tarafından dayatılan sosyal normlardan ve engellerden (hem görünür hem de görünmez engellerden) bağımsız olarak “kadınlar ve erkekler her zaman eşittir” ifadelerini kullanırken, Dr. Selçuk Şirin ise tüm bu fikirleri özetleyerek “Başkalarının önyargılarına boyun eğmemeliyiz” diyerek sözlerini tamamlamıştır.

Haklarımızı Bilmek

Yukarıda sıralanan eşitsizliklerle mücadele etmenin bir yolu da topluma erişim ve güçlenme programları vasıtasıyla kadınların ve kız çocuklarının hakları konusunda bilgilенmesini desteklemektir. Kırsal alanlarda yaşayan kız çocukları ve savunmasız topluluklardaki bireylerle bağlantı kurmak, topluma erişimin iki önemli yönüdür. Bunun yanı sıra, kız çocuklarının güçlenmesini sağlamak için en iyi yol; kız çocuklarının güçlerini ve yetenekleri keşfedebildikleri ve seslerini duyurabildikleri ortamlar yaratmaktır.

BÜŞRA FİDANOĞLU

"Toplumsal cinsiyet normlarına dayalı eşitsizlikler, çok sayıda görünmez engelden kaynaklanır, dolayısıyla farkındalığın artırılması büyük önem taşır."

Kırsal alanlarda bilgiye erişmek zordur. Asya Varbanova, dünya üzerinde 3,9 milyar insanın internete erişiminin bulunmadığını belirterek bu insanların genelde kırsal bölgelerde yaşayan, yoksul ve eğitim düzeyi düşük kadınlardan ve kız çocuklarından oluştuğunu ifade etmiştir. Ücra kırsal alanlara erişmek daha zor olduğu için, kırsal bölgelerdeki kadınlar genellikle haklarını bilmemektedirler. Öte yandan, Vuslat Doğan Sabancı, ücra köylerde topluma erişim faaliyetleri yürüten bazı kadınlardan söz etmiştir. Bu kadınlar; kadınlarla birebir görüşerek kadın ve çocuk haklarının yanı sıra medeni hukukla ilgili konuları tartışmaktadırlar. Bu savunmasız gruplarla evlerinde bir araya gelmek, farkındalıklarını artırmak açısından önem arz etmektedir.

Defne Hadiş, açılış konuşmasında, cinsiyetçi toplumların kadınları nasıl geride tuttuğunu açıklamış ve güçlenmenin önemini ele almıştır. Bir kişinin güçlenebilmesi için gücünün olması gerektiğini, ancak aynı zamanda bu gücün test edilmesi gerektiğini de kaydeden Hadiş, insanların ancak bu güçlükleri aştıktan ve "bunu yapabileceklerini" gördükten sonra güçlendiklerini söylemiştir. Hadiş, bu hususu şöyle özetlemiştir: "Yapış, varoluştan önce gelir. Demektir ki insan yaptıklarıdır. Eyledikleridir. Peki güçlü biri olarak varlığını sürdürmek için ne yapması gerekir? Güçlenmenin ancak kendi kendine yapabileceği, kendi kendine oldurabileceği bir şey olduğunu bilmesi."

17

Bu yıl İstanbul'da düzenlenen Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı'na katılan öğrenciler, bu konferanstan sağladıkları faydayı dile getirmişlerdir.

Bununla birlikte, yetişkinler, kendilerini gerçekleştirebilecekleri ve güçlenebilecekleri ortamlar da yaratmalıdır. Rama Al Sabsabi, ergenleri ve yetişkinleri hedef alan programlara ek olarak, küçük çocuklara yönelik bilinçlendirme ve güçlenme projelerinin de yürütülmesinin gerekli olabileceğini belirtmiştir. Bu yıl İstanbul'da düzenlenen Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı'na katılan öğrenciler, bu konferanstan sağladıkları faydayı dile getirmişlerdir. Kumaş boyama atölyesine katılan kız çocuklarından biri etkinlik sırasında, "[Bu konferansa katılmak] hayatımda bir dönüm noktasıydı, çünkü ilk defa bu tür bir şeyle karşılaştım." derken, diğer bir arkadaşı da güçlenmeyle ilgili bir yorum yaparak Erzurum'a dönünce tüm arkadaşlarına toplumsal cinsiyet eşitliğini anlatacağını söylemiştir.

II. BİRLİKTE ÇALIŞMA

2019 Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı'nda tartişılan diğer bir konu da birlikte çalışma ihtiyaı olmuştur. Erkeklerin ve erkek çocuklarının katılımı ve sektörler arası iř birliği hakkında önemli hususlar ele alınmıştır.

Erkekler ve erkek çocukları; kadınlar ve kız çocukları için zararlı uygulamaları pasif bir şekilde devam ettirmek veya teşvik etmek yerine, olumlu değişim elçileri olmalıdırlar.

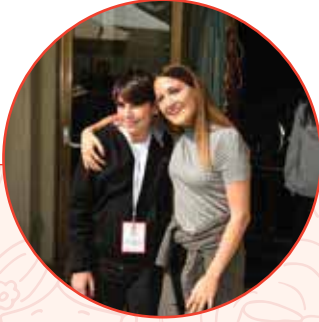
2019 Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı'nda tartışılan diğer bir konu da birlikte çalışma ihtiyacı olmuştur. Erkeklerin ve erkek çocuklarının katılımı ve sektörler arası iş birliği hakkında önemli hususların ele alındığı Konferansta, erkeklerin ve erkek çocuklarının değişim elçileri olarak sürece katılımından söz dilmiş ve HeForShe hareketi üzerinde durulmuştur. Dünya liderlerinin, toplumsal cinsiyet eşitliğini artırmanın sosyal ve ekonomik yararlarının "farkına varması" gerektiği belirtilirken, sektörler arası iş birliği bağlamında "sorumluluk alanları", "sınırların ötesinde yaratıcı düşünme" ve "kişisel ağlar" kavramları incelenmiştir.

Erkeklerin ve Erkek Çocuklarının Katılımı

Dünya nüfusunun yarısı erkek ya da erkek çocuğu olduğundan, erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliği hareketine dâhil edilmesi şarttır. Erkekler ve erkek çocukları; kadınlar ve kız çocukları için zararlı uygulamaları pasif bir şekilde devam ettirmek veya teşvik etmek yerine, olumlu değişim elçileri olmalıdırlar.

Değişim elçileri, konferans sırasında kapsamlı bir şekilde tartışılmıştır. Bu tartışma, UNICEF Türkiye Temsilcisi Philippe Duamelle ve UNFPA Türkiye Temsilcisi Karl Kulesa'nın açılış konuşmalarında da yer bulmuştur. Duamelle, "insanlığın yarısını geride bırakmaya devam edersek, insanlığın tam potansiyelini hayata geçiremeyeceğimizi" belirterek hepimizin değişim elçisi olmasının önemine dikkat çekmiştir. Toplumun tüm üyeleri, toplumsal cinsiyet eşitliğine katkıda bulunan değişim elçileri olarak harekete geçebilir.

KONFERANSA KATILAN BİR ERKEK ÇOCUĞU

"Eğitime katıldığımız ilk günden sonra, etrafımdaki kadınlara ve kız çocuklarına yaşadıkları sorunları sormaya başladım."

Buna toplum liderleri, kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda çalışan uzmanlar ve seçilmiş yetkililerin yanı sıra çocuklar ve yetişkinler de dâhildir. Karl Kulesa, erkeklerin ve erkek çocuklarının bu değişimde oynayabileceği role ilişkin tartışmaya katkıda bulunarak, toplumun tamamı, toplumsal cinsiyet eşitliği yolunda birlikte çalışmadığı sürece, hedeflerimize ulaşmamızın mümkün olmadığı vurgusunu yapmıştır.

Hem bireyler hem de kuruluşlar; kadınların ve kız çocuklarının hakları için erkekleri ve erkek çocuklarını harekete geçirecek eylemlerde bulunabilirler. Fenerbahçe Spor Kulübü Yönetim Kurulu Genel Sekreteri Sevil Zeynep Becan'ın söz ettiği HeForShe hareketinin amacı da tam olarak budur. BM tarafından başlatılan HeForShe hareketi, erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliğinin ilerlemesine sağladığı desteği ve dayanışmanın önemini vurgulayan bir dayanışma hareketidir. Becan'a göre, hareketin paydaşı olan Fenerbahçe, HeForShe girişimi konusunda paydaşlarını eğitmeye başlamıştır. Bu tür programlar, Fenerbahçe Spor Kulübü gibi nüfuzlu işletmeler tarafından üstlenildiğinde, kadınların karşı karşıya kaldığı görünür ve görünmez engelleri kaldırmak için, eşitlik yolunda hep birlikte çalışmak normalleştirebilmektedir.

Komedyen Gupse Özay toplumsal cinsiyet normlarına dayanan mevcut kültürde erkeklerin kendileri olamadıkları ve duygularını bastırdıklarına dair bir anekdot aktarmıştır. Özay'ın hayranlarından biri, sinemada filmlerinden birini görme konusunda kendisini rahat hissetmiyor, evde filmi gizlice izlemek zorunda olduğunu hissediyordu, çünkü bir erkek olarak "bir kadın filmine bilet alırken görülemezdi". HeForShe hareketi ve Dünya Kız Çocukları Günü konferansı gibi topluma erişim fırsatları,

21

Konferansta kız çocuklarını desteklemeye yönelik sorumluluklar ve iş birliği konularından da söz edilmiştir. Vuslat Doğan Sabancı, açılış konuşmasında kişisel sorumluluğun önemini vurgulamıştır.

cinsiyetler arasında bir iş birliği kültürü oluşturmak açısından şarttır. Açık iletişim ve farkındalık, erkeklerden ve erkek çocuklarını ile dayanışmayı artırabilir; eşitliğe giden yolda görünmez engellerin ortadan kaldırılmasını kolaylaştırabilir.

Sektörler Arası İş Birliği

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin hayata geçirilmesine yardımcı olabilecek diğer bir strateji de sektörler arası iş birliğidir. Çeşitli aktörlerin farklı sorumluluk alanlarında harekete geçmesi, kişisel ve mesleki ağlarından yararlanması da bu kapsamda yer alır. Kadınların ve kız çocuklarının karşılaştığı görünmez engeller çok yönlü olduğundan, bu sorunların çözümü için de çok yönlü bir yaklaşımın benimsenmesi gerekir.

Konferansta kız çocuklarını desteklemeye yönelik sorumluluklar ve iş birliği konularından da söz edilmiştir. Vuslat Doğan Sabancı, açılış konuşmasında kişisel sorumluluğun önemini vurgulamıştır. Hepimiz, görevimiz ya da mesleğimiz ne olursa olsun, kız çocukları hakkında ve kız çocuklarıyla konuşma şeklimizde değişiklikler yapabiliriz. Bu tür küçük şeyler bile bir değişim yaratabilir. Sorumluluk alanlarımızda, hem evde hem işte, kız çocuklarının büyümesi ve gelişmesi için alanlar yaratmamız önem taşır. Philippe Duamelle, bireylerin büyük bir değişim yaratma becerisi üzerinde de durarak şu hususu ifade etmiştir: "Dünyada topluluklarını ve toplumlarını olumlu bir şekilde dönüştürme kararlılığını, gücünü ve cesaretini kendinde bulan daha çok sayıda kişi var". Bazen sorumluluk alanlarımız, diğer kişilerin sorumluluk alanlarıyla kesişir ve bu tür durumlarda iş birliği yapmak daha da büyük bir önem taşır. Böylece, değişimden korkmayan, değişim karşısında cesurca duran topluluklar ve toplumlar yaratabiliriz. Karl Kulesa da konuşmasında cesaret ihtiyacını vurgulamış ve yetişkinlerin kız çocuklarının hayallerini desteklemek için bir araya gelmesi gerektiğinin altını çizmiştir.

Sorumluluk alma ihtiyacı, net bir şekilde ortaya konduktan sonra, konferans katılımcıları; nasıl iş birliği yapabileceğimiz ve farklı şekillerde düşünme ihtiyacı hakkında tartışmaya başlamışlardır. Daha yaratıcı düşünebilen gençlerin katkısı olmadan, bazı şeyleri gözden kaçırabiliriz. Asya Varbanova, bu tür yeniliklerin birlikte çalışarak gerçekleştirebileceğini belirterek bu hususta açıklamalarda bulunmuştur. Bunu yaptığımızda, kız ve erkek çocukları arasında gerçek bir eşitliğin bulunduğu bir dünya, uzak bir gelecekte erişilmesi güç bir hayal olmaktan çıkarak yaşadığımız zaman diliminde bir gerçeklik haline gelebilir. Erkek ve kız çocukları; yan yana durdukları ve sınırları zorladıkları sürece tüm güçlüklerin üstesinden gelebilirler.

Asya Varbanova iş birliği konusunda gelecek için ümitli olduğunu belirterek izleyicilere şöyle seslenmiştir: "Siz, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin geçmişte kalmasını sağlayan bir nesil olabilirsiniz. Siz 'Eşitlik Neslisiniz.'"

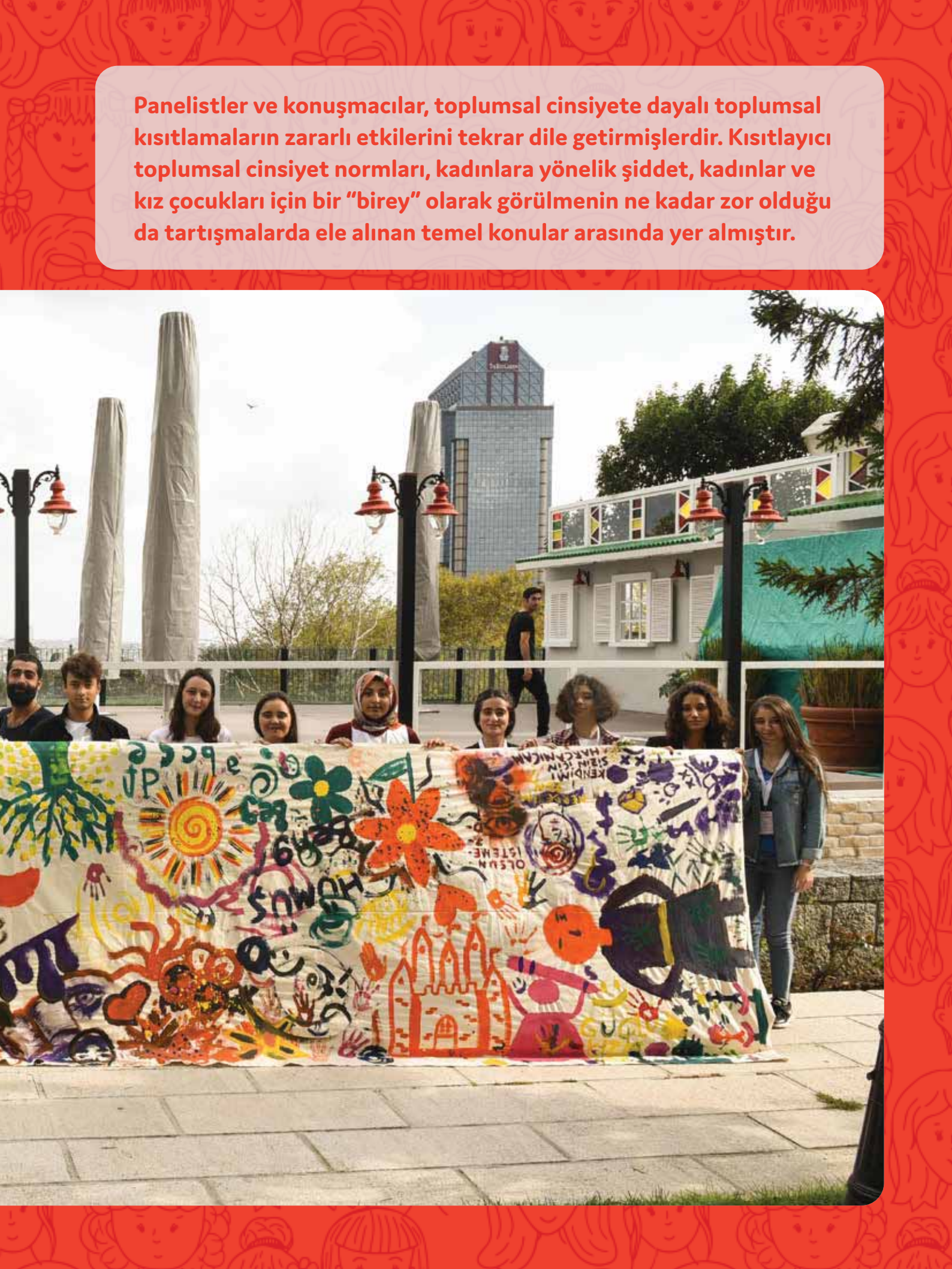
Hep birlikte çalışma ve gruplar arasında güç birliği yaratma teması; kişisel ve mesleki ağlar geliştirme ve bunlardan yararlanma konusundaki tartışmalarla devam etmiştir. Dr. Dilek Gürsoy, bu konu üzerinde durarak izleyiciler arasındaki genç kızları ve kız çocuklarını bu tür ağlardan uzak durmamaları için cesaretlendirmiştir. Dr. Gürsoy'un kendi yaşam hikayesinde, diğer kadınların desteği ona özgüven ve azim sağlamıştır. "Bazı zamanlarda, bir ağ geliştirmek ya da eğitiminiz ve kariyer hedefleriniz için ağınızdan yararlanmak, olumsuz bir şey gibi görülebiliyor, özellikle de bir kadın bu tür bir taktiği mesleğinde yükselmek için kullandığında." Dr. Dilek Gürsoy, bir ağ kurmanın sadece kabul edilebilir bir şey olmanın ötesinde, meslek hayatının çok önemli bir parçası olduğu fikrini izleyicilerle paylaşmıştır. Sosyal ağlar, geniş kapsamlı ve sektörler arası olabilir. Bu ilişkileri korumak ve meslek hayatındaki diğer genç kadınları desteklemek için orada olmak, tıp gibi erkek egemen mesleklerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin artırılması açısından önemli bir araç olabilmektedir.

Asya Varbanova iş birliği konusunda gelecek için ümitli olduğunu belirterek izleyicilere şöyle seslenmiştir: "Siz, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin geçmişte kalmasını sağlayan bir nesil olabilirsiniz. Siz 'Eşitlik Neslisiniz.'"

III. TOPLUMSAL KISITLAMALAR

Panelistler ve konuşmacılar, toplumsal cinsiyete dayalı toplumsal kısıtlamaların zararlı etkilerini tekrar dile getirmişlerdir. Kısıtlayıcı toplumsal cinsiyet normları, kadınlara yönelik şiddet, kadınlar ve kız çocukları için bir "birey" olarak görülmenin ne kadar zor olduğu da tartışmalarda ele alınan temel konular arasında yer almıştır.

Dayatmacı toplumsal cinsiyet normları ve bir birey olarak görülmemek, hem kız hem de erkek çocuklarına zarar verir. Konferansta çok sayıda konuşmacı, bu hususa odaklanmıştır.

Panelistler ve konuşmacılar, farkındalık artırma faaliyetlerinin ve birlikte çalışmanın öneminin yanı sıra, toplumsal cinsiyete dayalı toplumsal kısıtlamaların zararlı etkilerini tekrar dile getirmişlerdir. Kısıtlayıcı toplumsal cinsiyet normları, kadınlara yönelik şiddet, kadınlar ve kız çocukları için bir "birey" olarak görülmenin ne kadar zor olduğu da tartışmalarda ele alınan temel konular arasında yer almıştır. Kadınların "objeleştirilmesi" ve toplumsal cinsiyet normları bağlamında, iki temel husus üzerinde durulmuştur: belirli bir görünüme ya da kariyere sahip olma ihtiyacı ve genel olarak ataerkil toplumda var olmanın güçlüğü. Eş/partner şiddeti, namus cinayetleri ve çocuk yaşta evlilik; kadınlara yönelik şiddete son verme mücadelesinde karşılaşılan temel sorunlar olarak gündeme getirilmiştir.

Toplumsal Cinsiyet Normları

Dayatmacı toplumsal cinsiyet normları ve bir birey olarak görülmemek, hem kız hem de erkek çocuklarına zarar verir. Konferansta çok sayıda konuşmacı, bu hususa odaklanmıştır. Kısıtlayıcı kültürler, kariyer seçimleri bağlamında toplumsal cinsiyet eşitsizliğini artırmakta ve kız çocuklarının önlerindeki tüm seçenekleri görmelerini zorlaştırmaktadır. Tüm konuşmalarda, panellerde ve çalıştaylarda ataerkil sistemlerin kadınlara ve kız çocuklara getirdiği kısıtlamalardan söz edilmiştir.

Kariyer alanında toplumsal cinsiyet eşitsizliği; toplumsal cinsiyet kalıplarına, kadınların ve kız çocuklarının belirli görevleri yerine getirme kapasitesinin bulunmadığı görüşüne dayanır. Bu eşitsizlik, hem ekonomik kalkınmayı hem de sosyal kalkınmayı engeller. 2019 Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı'na katılan tüm kadınlar ve kız çocukları bu baskıyı hissettiklerini ifade etmişlerdir. Almanya'da bir kalp cerrahisi olarak kariyerinde yükselmiş olan Dr. Gürsoy, katılımcı kadınlara ve kız çocuklarına bazı tavsiyelerde bulunmuştur. Ön safta olmak, herkese bir birey olarak önemli olduğunuz ve değer gördüğünüz gerektiği mesajını vermeniz büyük önem taşır. Bazı zamanlarda, çok büyük başarılar kazandığınız ve başarılarınızla gurur duyduğunuz için size "taşlar" atılabilir. Bu, zor olabilir; yine de kadınlar ve kız çocukları dik durmalı, amaçları için mücadele etmeli ve erkeklerle aynı seviyedeki yerlerini talep etmelidir.

Asya Varbanova kadınların daha üst pozisyonlardaki görevlerde çoğu zaman görmezden geldiğini ve kadınların kariyerlerinin ileri döneminde, erkeklerin kariyerlerinde kazandığı gelirin %77'sini kazandığını belirtmiştir. Dr. Gürsoy, kadınların kariyerlerinin geç aşamalarında uzman olarak algılanmasına ilişkin çifte standart üzerinde durarak şöyle demiştir:

Gupse Özay, hâlihazırdaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldırmaya yönelik çabaların çocukluktan başlaması gerektiğini ifade etmiştir. Bunun nedeni, çocuklara dayatılan cinsiyet normlarının, çocukları yaşamları boyunca takip etmesidir.

"Belirli alanlarda, belirli görevlerde ve belirli iktidar pozisyonlarında "olamayacağımızı" söyleyen neredeyse görünmez bir kural var". Fenerbahçe yönetim kurulundaki üç kadından biri olan Sevil Becan da bunu makine mühendisliği bölümünde okurken hissettiğini iletmıştır. Akranları ona bu işten vazgeçmesi gerektiğini söylemişler, çünkü onun potansiyeline inanmamışlardır. Öte yandan "görünür olarak, (kadınlar ve kız çocukları olarak) sesimizin duyulmasını sağlayarak ve birbirimizin ilerlemesine destek olarak sadece gelecek nesiller için değil, günümüzde de değişim yaratabiliriz."

Diğer yandan, Gupse Özay, hâlihazırdaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldırmaya yönelik çabaların çocukluktan başlaması gerektiğini ifade etmiştir. Bunun nedeni, çocuklara dayatılan cinsiyet normlarının, çocukları yaşamları boyunca takip etmesi ve sanata da damgasını vurmasıdır. Örneğin, kadınların sadece destekleyici roller aldıkları ya da başrolde oynayan erkeklere göre ikincil konumda oldukları ya da ana hedeflerinin bir erkeğe kıyasla ikincil konumda olduğu filmler çekilmektedir. Sinema sanatındaki bu gerçek, kızların ne için çaba göstermeleri gerektiği konusunda yanlış bir imaj yaratmaktadır.

2019 Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı'nda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik üç özel şiddet alanı tartışılmıştır: Eş/partner şiddeti, namus cinayetleri ve çocuk yaşta, erken ve zorla evlilik.

Konferansta temel mesele olarak tartışılan bir diğer önemli konu da ataerkilliğin sistemsel yapısıdır. Defne Hadiş, açılış konuşmasında ataerkilliğin kadınların toplumda algılanışını nasıl etkilediğine ilişkin güçlü bir açıklama yapmıştır. Birçok önemli yazara atıfta bulunarak, kadınları kendilerini bir nesne olarak görmemeye davet ettiği konuşmasında, kadınların ve kız çocuklarının kendini nesnelleştirmesinin kadınları kısıtlayan eski yasalardan geldiğini söylemiştir. Bu yasalar, kadınların kendi yararlarını gözetemeyen gerçek aktörler olmalarına izin vermez. Yaşamları boyunca, kız çocuklarına davranışlarına dikkat etmeleri, doğru şekilde davranmaları, erkek egemen toplumun onlar için belirlediği yoldan uzaklaşmamaları gerektiği öğretilir. Tüm bu davranışlar tek bir soruyla ilgilidir: erkeğin gözüne nasıl görünüyor? Defne Hadiş'in sözleriyle ifade etmek gerekirse "Kadın kukla olarak doğmaz kukla kadın hâline getirilir." Bu nedenle hem yerel hem de küresel toplumun kadınlara ilişkin bu algısı, özellikle toplumsal cinsiyete dayalı sıfatların kullanımı bağlamında, reddedilmelidir. Ancak ondan sonra, erkekler ve kadınlar için hem evde hem de iş yerinde olumlu bir denge yaratabiliriz. 2019 Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı'nın diğer konuşmacıları ve katılımcıları gibi Defne Hadiş de kadınların ve kız çocuklarının eşit olarak görülme haklarını talep ederken edilgen değil etken olmaları gerektiğini vurgulamıştır.

Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet

Yukarıda tartışılan sistemsel ve kültürel sorunlarla yakından ilgili bir konu da kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddettir. Hem ulusal hem de uluslararası hukukta kadınları ve kız çocuklarını korumayı amaçlayan pek çok hüküm bulunmasına rağmen, bunlar bazen ya yetersiz kalmaktadır ya da uygulanmamaktadır. 2019 Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı'nda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik üç özel şiddet alanı tartışılmıştır: Eş/partner şiddeti, namus cinayetleri ve çocuk yaşta, erken ve zorla evlilik.

Asya Varbanova, "2,5 milyar kadının ve kız çocuğunun ayrımcı kanunlardan etkilendiğini" ve kadınların ve kız çocuklarının haklarının %75'inin çeşitli ülkelerde doğrudan korunmadığını belirtmiştir. Korunmayan bu haklar, birçok durumda, namus cinayetlerinin ve eş/partner şiddetinin suç sayılmamasını da içerir. Panelistlerin vurguladığı üzere, yürürlükteki yasalar ve koruma düzenlemeleri evrensel olarak uygulanmalı ve destek mekanizmaları hakkında bilgiler yaygın bir şekilde sağlanmalıdır. Kadınlar; hakları konusunda eğitilmeli ve eş/partner şiddeti döngüsünü kırarak ve hayatlarını yeniden kuracak şekilde güçlenmelidir.

Kadınların ve kız çocuklarının önündeki görünmez engellerin ele alınması gerekiyor. Ancak bu yapıldıktan sonra, iş yaşamında ve siyasi yaşamda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için kotalara veya pozitif ayrımcılığın diğer türlerine gerek kalmayacaktır.

Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilik toplumsal cinsiyet ayrımcılığına dayanan diğer bir uygulamadır ve birçok ülkede buna karşı koruma sağlanmamaktadır. Philippe Duamelle son on yıl içinde çocuk yaşta, erken ve zorla evlilik vakalarında önemli bir azalma olmasına rağmen, her yıl hâlen 12 milyon kız çocuğunun evlendirildiğini kaydetmiştir. Evlendirilen kız çocuklarının, eşlerinden şiddet görme riski daha fazladır. Karl Kulesa da bu gerçeği vurgulayarak dünyanın birçok yerinde kız çocukları için evlilik yaşının 10 olarak görüldüğünü ve geçtiğimiz yıl 15-19 yaşları arasındaki 9 milyon genç kızın zorla cinsel ilişki yaşamak zorunda bırakıldığını belirtmiştir.

Tüm panelistler tarafından belirtildiği üzere, tam eşitlik hedefine ulaşılan kadar daha gidilecek uzun bir yol var. Kadınların ve kız çocuklarının önündeki görünmez engellerin ele alınması gerekiyor. Ancak bu yapıldıktan sonra, iş yaşamında ve siyasi yaşamda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için kotalara veya pozitif ayrımcılığın diğer türlerine gerek kalmayacaktır. Şirin Payzın, son birkaç yıldır dünyada kadın hakları alanında kaydedilen ilerleme karşısında sevinç duyduğunu kaydederken, toplumsal cinsiyet eşitliği söz konusu olduğunda dünyanın bitiş çizgisine henüz varmadığını da ifade etmiştir. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik yatırımların devam etmesi gerektiğini ifade ederek "21. yüzyılın kadınların yüzyılı" olduğunu belirtmiştir. Konferans sırasında ele alınan bu görünmez güçlüklerinin birçoğunun, toplum, bu hedefe ulaşma yolunda kararlılıkla ilerlediği takdirde aşılabileceği görülmektedir. Asya Varbanova'nın da belirttiği gibi, eşitlik yolundaki bu ilerleme, pek çok açıdan kayda değer düzeyde olsa da bu ilerleme hızlandırılmadığı takdirde, gerçek anlamda toplumsal cinsiyet eşitliğine sahip olana kadar 108 yıldan daha uzun bir süre geçmesi beklenmektedir.

IV. DEĞİŞİME İNANMAK

Tüm konuşmacılar ve panelistler, yorumlarında geleceğe ilişkin umutlarını dile getirmişlerdir.

32

Büşra Fidanoğlu, liderlik yaz kampına katılarak kendi rol modellerini bulduğunu ve "Sen de Yapabilirsin!" adlı projesine başlamak için ilham aldığını anlatmıştır.

Tüm konuşmacılar ve panelistler, yorumlarında geleceğe ilişkin umutlarını da dile getirmişlerdir. Olumlu gelişmelere odaklanan bu yorumlar; rol modellerine, rol model görünürlüğüne, eğitim ve rehberliğe ve hayal kurmanın önemine ilişkin görüşleri de içermiştir. Panelistler ve katılımcılar, rol modelleri bağlamında, ünlülerden, aile üyelerinden ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda çalışan kişilerden söz etmişlerdir. Eğitim ve rehberlik (diğer bir deyişle mentorluk) ile ilgili olarak, kaliteli eğitimin yanı sıra rehberler olarak öğretmenlerin veya akranların erişilebilirliği ve okulların aktivizm için platformlar olarak kullanılması da ele alınmıştır.

Rol Modelleri ve Bu Modellerin Görünürlüğü

Bu konferans, rol model görünürlüğü için bir platform sağlamıştır. Hem ilham veren gençleri hem de kendi alanlarında lider kadınları içeren panele katılan kişiler, birbirinden farklı kadınların ve genç kızların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin üstesinden nasıl geldiğini dinleme fırsatı bulmuşlardır.

Panelistler, rol modellerin erişilebilir olmasının büyük önem taşıdığını belirtmişlerdir. Bu özellikle ünlülerle daha fazla bir araya gelmesi gerektiği anlamına gelmez. Kız çocuklarına kendi topluluklarında rehberlik almaları için fırsatlar sağlanması anlamına gelir. Büşra Fidanoğlu, liderlik yaz kampına katılarak kendi rol modellerini bulduğunu ve "Sen de Yapabilirsin!" adlı projesine başlamak için ilham aldığını anlatmıştır. İki yıl boyunca, Büşra ve ekibi; kız öğrenci yurtlarına gitmiş, kız çocuklarıyla konuşmuş, toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında onları bilgilendirmiş, eğitim hakkında onlarla

Kız çocuklarından birinin vurmali çalgılar atölyesinde belirttiği gibi, "Ünlülerin mücadelelerini duymak ilham verici"dir.

konuşmuş ve daha birçok faaliyette bulunmuştur. Bu basit girişim, kız çocuklarının daha da geliştirebileceklerini görmeye başladıkları bir ortam sağlamıştır. Örneğin, kız çocuklarına hayallerindeki meslekler ilk kez sorulduğunda, bilim ya da tıp alanında bir kariyer hedeflemediklerini dile getirmişler; ancak genç kadınların toplumsal cinsiyet engellerini aşip doktor, mühendis, bilim insanı olmak için eğitim aldıklarını gördüklerinde onlardan ilham aldıkları görülmüştür. Onlar da bu zorlukların üstesinden gelebileceklerine ve asıl hayallerini gerçekleştirebileceklerine inanmaya başlamışlardır.

Bu, ünlülerin olumlu rol modeller olarak etkisini hiçe saymak demek değildir. Kız çocuklarından birinin vurmali çalgılar atölyesinde belirttiği gibi, "Ünlülerin mücadelelerini duymak ilham verici"dir. Çoğu zaman kız çocukları, idoleştirdikleri ünlülerin toplumsal cinsiyetle ilgili benzer zorlukları aşmak zorunda kalmadığına inanırlar. Bu nedenle, ünlülerin konumları ulaşılmaz ve belki de cesaret kırıcı görünebilir. Fakat konferansta ünlü kadınlar ve kız çocukları; kendi mücadelelerinden ve engellerin üstesinden nasil geldiklerinden bahsederek kendilerinin de bir insan olduğunu, tüm kadınların ve kız çocuklarının ataerkil dünyada zorluklarla karşı karşıya olduğunu ortaya koymuşlardır.

Eğitim, kaliteli olmalıdır; kız çocukları, öğretmenlerine ve akran mentorlarına erişebilmelidir. Eğitim kurumları, toplumsal cinsiyet eşitliği faaliyetleri için bir platform görevi görmeye hazır olmalıdır.

Bununla birlikte, bazı panelistlerin de örnek verdiği üzere, aile üyeleri gibi en yakındaki kişiler, en iyi rol modeller olabilirler. Aile üyelerinin yanı sıra, kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda çalışan uzmanlar ve sosyal hizmet uzmanları ile iletişim halinde olan çocuklar, onları da kendilerine rol model olarak alabilirler. Genellikle erkeklerin hâkim olduğu alanlarda başka kadınlar görmek, genç kadınların ve kızların kendilerini de bu pozisyonlarda görebilmelerini sağlar. Köşe yazarı Şirin Payzın'a göre bu, tutkularını ve hedeflerine ulaşabilme kapasitelerini bilen kızlar için de eşit derecede önemlidir. Görmek inanmaktır ve bu tür rol modellerini görmek, kız çocuklarının büyük resmin bir parçası olma kabiliyetlerine inanmaya başlamalarını sağlar.

Eğitim ve Mentorluk

Bir kız çocuğunun bir rehberi olduktan sonra, eğitim alması, öğrenmesi ve büyümesi gerekecektir. Bu nedenle eğitim ve mentorluk bir kız çocuğunun hayatında eşit derecede önemlidir. Bununla birlikte, sadece derse gitmek yeterli değildir. Eğitim, kaliteli olmalıdır; kız çocukları, öğretmenlerine ve akran mentorlarına erişebilmelidir. Eğitim kurumları, toplumsal cinsiyet eşitliği faaliyetleri için bir platform görevi görmeye hazır olmalıdır. Ancak o zaman eğitim; kız çocuklarının eşitsizlikle mücadelesinde olumlu bir değişim elçisi olma kapasitelerini tam olarak görebildikleri bir yol hâline gelebilir.

Bu panelin moderatörlüğünü yapan Dr. Selçuk Şirin; ülkelerin kız çocuklarını iyi bir şekilde eğitmeye anaokulundan başladığı yerlerde, toplumsal kalkınmanın yüksek olduğunu belirtmiştir.

35

Kaliteli eğitim bağlamında birçok kez değinilen temalardan biri de eğitimin kapsayıcı olması gerektiğidir. Birinci panelde yer alan tüm genç kadınların belirttiği üzere, kaliteli eğitim, başta dezavantajlı çocuklar olmak üzere herkes için bir hak olarak görülmelidir. Bu panelin moderatörlüğünü yapan Dr. Selçuk Şirin; ülkelerin kız çocuklarını iyi bir şekilde eğitmeye anaokulundan başladığı yerlerde, toplumsal kalkınmanın yüksek olduğunu belirtmiştir.

Eğitimin kalitesinin yanı sıra, kız çocuklarının, hayat boyu öğrenme sürecinde onlara rehberlik edebilecek insanlara erişebilmesi de gerekir. Bu anlamda "mentor" olarak görülen kişiler; öğretmenler, akranlar veya toplumun diğer üyeleri olabilir. Büşra Fıdanoglu için 8. sınıfta Türkiye 7'si olma süreci, öğretmenin desteği ile başlamıştır. Öğretmenin takdirini kazanmak isteyen Büşra, kendini derslerine vermeye başlamış ve o zamandan beri hiç durmamış. Betül Esra Akyüz'ün kendisi bir akran mentor örneğidir. Roman çocukları, özellikle de kız çocuklarını ziyaret ederek, onlara bir birey, bir kadın ve bir hukukçu olabildiğini göstermiştir.

Karl Kulesa'nın belirttiği gibi, dünyanın pek çok yerinde kız çocukları kaliteli eğitime erişememektedir. Bu sorun, onların bağımsız olarak karar verme kabiliyetlerini sınırlandıran ailevi veya toplumsal kısıtlamalarla iç içe geçer.

Okulda kaliteli bir eğitim alan ve her türlü eğitim rehberine erişebilen kız çocukları, kendi başlarına değişim elçileri olabilirler. Okullar, yerel düzeyde toplumsal değişimi aşamalı olarak hayata geçirmek için çok iyi platformlardır. Öte yandan, Karl Kulesa'nın da belirttiği gibi, dünyanın pek çok yerinde kız çocukları kaliteli eğitime erişememektedir. Bu sorun, onların bağımsız olarak karar verme kabiliyetlerini sınırlandıran ailevi veya toplumsal kısıtlamalarla iç içe geçer. Bu husus, eğitime ilişkin SKA 4 ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin SKA 5 için yürütülen çalışmaların el ele gitmesini gerektiriyor göstermektedir. Etnik kökeni, ailesinin maddi durumu veya göçmenlik statüsü ne olursa olsun tüm kız çocuklarına kaliteli eğitim olanakları sağlamak için tüm toplumun bu iki sorunu birlikte ele alması şarttır.

Hayallere Sahip Olmak

Yukarıda sözü edilen temaların tümü konuşmacıların büyük ya da küçük birçok hayalden söz etmesi sırasında kendini göstermiştir. Hayaller ve hedefler olmadan, toplum içindeki cinsiyet eşitsizliği hiçbir zaman ortadan kaldırılamaz. Hayallerle ilgili tartışmalarda; gerçek toplumsal cinsiyet eşitliğine

Hayaller; kız çocuklarına umut verir, kanat verir ve herkes için eşit bir geleceğe giden yolu açar. Eşitlikten söz edilirken, tüm konuşmacılar dünyada toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili vizyonlarını belirtmişlerdir.

37

ulaşma hedefi, küresel ve yerel toplumun bu hedefe ulaşması için cesur liderlere duyulan ihtiyaç, yüksekleri hedeflemenin ve bir plana sahip olmanın önemi gibi konular ele alınmıştır.

Hayaller; kız çocuklarına umut verir, kanat verir ve herkes için eşit bir geleceğe giden yolu açar. Eşitlikten söz edilirken, tüm konuşmacılar dünyada toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili vizyonlarını belirtmişlerdir. Konferansın açılış konuşmasında, Philippe Duamelle kaydedilen ilerlemeye değinerek, "Kız çocukları; dışlanmışlıktan, büyük hayaller kurmaya ve büyük başarılarla imza atmaya doğru ilerliyorlar" ifadesini kullanmıştır.

Hem kadınların hem de kız çocuklarının hayalleri, konferansta yapılan konuşmalara nüfuz etmiştir. Vuslat Doğan Sabancı, hayallerin peşinden gitmenin önemini ve başarıya diğer insanları dâhil etme ihtiyacını vurgularken şu sözleri kullanmıştır: "Kadınların ve kız çocuklarının yaşamlarında olumlu bir değişiklik yaratmak için önce bir şeye inanmalısınız daha sonra, başkalarını da buna inandırmalısınız."

V. SONUÇ VE GÖZLEMLER

İstanbul'da bir kadın sanatçının
yapmış olduğu bir fotoğraf. Fotoğraf
sanatçısının ismi, fotoğrafın adı ve
fotoğrafın aldığı ödül bilgileri yer
almıştır. Fotoğrafın aldığı ödül
bilgileri aşağıda yer almaktadır.

Bİ İSTE

HIKÂYELE
FOTOĞRAFLAR

"İLHAM VER

AYDIN
DÜĞEN
VAKFI

Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı'na katılan konuşmacılar,
birçok temel öneri getirmişlerdir.

Toplumsal cinsiyet körü ya da ayrımcı dil kullanımı, toplumsal cinsiyet kalıplarını yeniden üretir. Kız çocuklarının tam potansiyellerine ulaşma motivasyonunu azaltan bu dil sorgulanarak değişim başlatılmalıdır.

Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı'na katılan konuşmacıların dile getirdikleri temel öneriler aşağıda özetlenmiştir:

- Toplumsal cinsiyet eşitliği yolunda önemli ilerlemeler kaydedilmiş olsa da tüm dünyada kız çocuklarının yaşamlarını etkileyen konularda farkındalık yaratma ihtiyacı hâlen devam etmektedir. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak için birbiriyle iç içe geçerek ayrımcılığı pekiştiren etmenlerin tespit edilmesi gerekmektedir.
- Toplumsal cinsiyet körü ya da ayrımcı dil kullanımı, toplumsal cinsiyet kalıplarını yeniden üretir. Kız çocuklarının tam potansiyellerine ulaşma motivasyonunu azaltan bu dil sorgulanarak değişim başlatılmalıdır.
- Kadınlar ve kız çocukları; haklarını bildiklerinde, haklarını talep etme becerisine sahip olduklarında ve haklarını talep etmelerini destekleyen bir çevreye sahip olduklarında daha güçlü olurlar. Başta Romanlar, mülteciler, kırsal kesimlerde yaşayanlar ve maddi sıkıntıları olan kadınlar ve kız çocukları olmak üzere dezavantajlı kesimleri hedef alan eğitim ve güçlenme programları, temel müdahaleler olarak sürdürülmelidir.
- Ergen kız çocuklarının geleceğine ve güçlenmelerine yatırım yapmak ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmak için gösterilen çabaların etkisini artırmak için hükümetler, sivil toplum örgütleri, kadın örgütleri ve özel sektör de dâhil olmak üzere sektörler arasında iş birliğine ihtiyaç vardır.

Rol modellerin ve rehberlerin görünürlüğü ve erişilebilirliği genç kadınlar ve kız çocukları için büyük bir öneme sahiptir. Sadece aile üyeleri değil, sosyal hizmet sunanlar, eğitim uzmanları ve toplumda tanınmış isimler de önemli bir rol oynayabilir ve bu nedenle çok önemli bir sosyal sorumluluğa sahiptirler.

- Erkekler ve erkek çocukları; olumsuz toplumsal cinsiyet normlarının sorgulanması açısından önemli aktörlerdir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin SKA 5 doğrultusundaki çalışmalara onlar da dâhil edilmelidir. Bu bir görev olduğu için ya da sadece kadınlara destek olmak için değil; mevcut statüko onlara da zarar verdiği için sürece katılımları sağlanmalıdır.
- Kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet, tüm dünyada devam eden bir sorundur. Eş/partner şiddeti, namus cinayetleri ve çocuk yaşta, erken ve zorla evlilik gibi sorunlarla mücadelede ilerleme kaydedilmesine rağmen, daha atılacak çok adım mevcuttur. Kadın ve kız çocuklarını korumaya yönelik sistemler ve düzenlemeler uyumlu hale getirilmelidir. Şiddet döngülerini sona erdirmek için toplumsal norm değişimi programları ve sosyal hizmetler sunulmalıdır. Topluluklar, kız çocuklarını korumaları için desteklenmelidir.
- Konferansta konuşmacıların da belirttiği üzere güçlenme için gereken koşulları yaratmak büyük bir önem taşımaktadır. Bunun için kaliteli eğitimin yanı sıra aile ve toplum içinde eşit söz hakkı sağlanması, ayrımcı eylemlerin ve politikaların ortadan kaldırılması ve kız çocuklarına fırsatlar (eğitim, istihdam ve siyasi katılım olanakları) sunulması gerekir.
- Rol modellerin ve rehberlerin görünürlüğü ve erişilebilirliği genç kadınlar ve kız çocukları için büyük bir öneme sahiptir. Sadece aile üyeleri değil, sosyal hizmet sunanlar, eğitim uzmanları ve toplumda tanınmış isimler de önemli bir rol oynayabilir ve bu nedenle çok önemli bir sosyal sorumluluğa sahiptirler.
- Kaliteli eğitime herkesin erişimi, kız çocuklarının gerekli bilgi ve becerileri kazanmalarına yardımcı olmak için bir gereklilik olmaya devam etmektedir. Çünkü ancak bu sayede kız çocukları hem kendilerini hem de tüm toplumu değiştirebilen bireylere dönüşebilirler.

1. EK: KONFERANS GÜNDEMİ

2019 BM DÜNYA KIZ ÇOCUKLARI GÜNÜ KONFERANSI - İSTANBUL

Tema: “Kız Çocuklarının Güçlenmesinde Başarı Hikâyeleri: Görünmez Engelleri Aşmak”

09:30-10:00

Kayıt ve “Ben İstersem” Fotoğraf Sergisi

10:00-10:40

Açılış

Özge Uzun, Sunucu

Açılış Konuşmaları:

Vuslat Doğan Sabancı, *Aydın Doğan Vakfı Yönetim Kurulu Başkan Vekili*

Philippe Duamelle, *UNICEF Türkiye Temsilcisi*

Davetli Konuşmacı:

Defne Hadiş, *Darüşşafaka Lisesi Mezunu ve Nuova Accademia di Bella Arti Görsel Sanatlar ve Resim Bölümü Öğrencisi*

10:40-10:50

Müzik Dinletisi

Aydın Doğan Vakfı Güzel Sanatlar Lisesi

10:50-11:35

Panel I – Güçlenme Hikâyeleri:

Destekleyici toplumun ve okul ortamının rolü

Açılış Konuşması:

Karl Kulesa, *UNFPA, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu Türkiye Temsilcisi*

Moderatör:

Prof. Dr. Selçuk Şirin, *New York Üniversitesi*

Panelistler:

Büşra Fıdanoglu, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrencisi ve Aydın Doğan Vakfı “Sen de Yapabilirsin!” Proje Ekibi Üyesi*

Rama Alsabsabi, *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğrencisi ve Aktivist*

Betül Esra Akyüz, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mezunu ve Aktivist*

11:35-11:50

Kahve/Çay Arası

11:50-12:50

Panel II – Meslek Yaşamında Başarı Hikâyeleri:
Toplumsal cinsiyet engellerini kaldıran kadınlar

Açılış Konuşmaları:

Asya Varbanova, *UN Women Türkiye Ülke Direktörü*

Moderatör:

Şirin Payzın, *Gazeteci, T24*

Panelistler:

Gupse Özay, *Oyuncu, Senarist, Yönetmen*

Dr. Dilek Gürsoy, *Kalp Cerrahisi, Helios Klinikum Siegburg, Almanya*

Sevil Zeynep Becan, *Fenerbahçe Kulübü Yönetim Kurulu Üyesi*

12:50-13:40

Öğle Yemeği

Gençlik Çalıştayları:

"Görünmez zorlukların üstesinden gelmek için sesinizi yükseltin"

Kumaş Boyama Çalıştayı:

Murat Bingöl, *Heykeltıraş*

Vurmalı Çalgılar Çalıştayı:

Amy Salsgiver, *Vurmalı Çalgılar Sanatçısı, İstanbul Üniversitesi*

Müzik İleri Araştırmalar Merkezi

Nihal Saruhanlı, *Vurmalı Çalgılar Sanatçısı*

Melih Ağdağ & Ertem Akkuş, *Aydın Doğan Güzel Sanatlar Lisesi Öğretmenleri*

Dans Çalıştayı:

Azra Akın, *UNFPA, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu Sözcüsü*

Karikatür Çalıştayı:

Ercan Akyol, *Karikatürist*

13:40-15:00

Sergi:

Çalıştay çıktılarının sergilenmesi

Yan Etkinlik:

"Ben İstersem" Fotoğraf Sergisi

15:00 -16:30

